

ÅLFISKEFÖRBUDET OCH EUROPAKONVENTIONEN

Av Advokat Per Malmer

Jag begränsar mig här till den rättsliga situationen när det gäller åldrätterna längs den skånska ost- och sydkusten

Åldrätter

Först måste klargöras att det här, längs Skånes ost- och sydkust, redan sedan Skåne var danskt, funnits särskilda ålfiskefastigheter, vilka ofta benämns åldrätter. Inom gränserna för en åldrätt har fastighetsägaren ensamrätt på ålfisket.

I Jan Danielssons och Lars Torstenssons bok "Saga och sanning från Ålakusten", (2004, s 41) anges **att** stranden mellan Åhus och Stenshuvud är uppdelad i 140 drätter, **att** den smalaste drätten är 135 meter och den bredaste 361 meter och **att** drätterna sträcker sig 180-270 meter ut i havet.

Det äldsta skriftliga belägget för åldrätterns existens finns i ett brev från 1511, enligt vilket grundaren av Glimmingehus arrenderade två åldrätter av ärkebiskopen i Lund.

Åldrätten betraktas i nu gällande svensk rätt som fast egendom och den är föremål för lagfart liksom annan fast egendom. Åldrätterna åsätts taxeringsvärde vid fastighetstaxering; de behandlas som industrienheter. Följaktligen utgår statlig fastighetsskatt för åldrätterna; för närvarande 0,5 % av taxeringsvärdet.

Drätterna är ofta utarrenderade. Arrendereglerna finns i 7 kap jordabalken och lagen om fiskearrenden. Av regelverket framgår att arrendetiden ska bestämmas till minst 5 och högst 50 år. Det är också möjligt att skriva arrendeavtal på arrendatorns livstid.

Ålfisketillstånd

Fram till år 2007 fanns inte krav på ålfisketillstånd. Således kunde även fritidsfiske utövas enligt de särskilda regler som gällde för sådant fiske utan krav på särskilt tillstånd för att få fiska ål.

Fiskeriverket beslutade, med verkan från och med 1 maj 2007, om generellt förbud mot ålfiske. Beslutet meddelades i form av en ändring i Fiskeriverkets föreskrifter. Fiskeriverket har numera upphört och dess uppgifter i nu aktuellt hänseende har övertagits av Havs- och vattenmyndigheten.

Det är möjligt att få undantag från ålfiskeförbudet genom att ansöka om ålfisketillstånd hos Havs- och vattenmyndigheten. För att någon skulle få tillstånd krävdes ursprungligen att vederbörande fiskat åren 2003-2005 och då fångat minst 400 kilo ål per år i genomsnitt. Tillstånd meddelas för begränsad tid; för närvarande två år. Nu gäller för att ett tillstånd ska förnyas att föregående års

tillstånd har nyttjats. Om särskilda skäl föreligger kan tillstånd medges även om detta villkor inte är uppfyllt.

Det kan nämnas att för varje ålfisketillstånd gäller ett tak på 8 000 kg. Uppnås den mängden måste ålfisket upphöra även om tillståndstiden inte löpt ut.

Havs- och vattenmyndighetens tillståndspraxis syftar till att minska antalet tillstånd genom att inte bevilja tillstånd för ny ägare vid generationsväxling eller när tillståndshavare av annan anledning upphör med sitt ålfiske (se Fiskeriverkets generaldirektörs skrivelse 25.6.2009, dnr 17-3506-08). Inte heller är det möjligt för en tillståndshavare att erhålla tillstånd för att utöka det område inom vilket han bedriver fiske.

Ålfiskeförbudet hindrar naturligtvis inte att en åldrätt säljs eller ärvs. Arrenderätt till åldrätt kan gå i arv.

Är ålfiskeförbudet förenligt med Europakonventionens egendomsskydd såvitt avser ovan beskrivna åldrätter (ålfiskefastigheter)?

Enligt svensk rätt gäller att föreskrift inte får strida mot Europakonventionen. Om en domstol finner att en föreskrift strider mot Europakonventionen, får föreskriften inte tillämpas

Europakonventionens egendomsskydd avser både äganderätt och arrenderätt.

Europakonventionen medger en stat att genomföra lagstiftning som staten finner nödvändig för att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse. Europadomstolens praxis visar att sådan lagstiftning kan användas för att skydda fiskbeståndet.

Europakonventionen ställer emellertid också krav på hur en sådan lagstiftning ska utformas. Konventionen kräver respekt för egendom och krav på att ingreppet i den enskildes rätt måste vara proportionerligt. För att avgöra om ingreppet är proportionerligt ska det göras en avvägning mellan det allmännas intresse och den enskilde ägarens intresse. Om en rimlig balans inte uppnås, strider en inskränkning i rätten att utnyttja egendomen mot konventionens egendomsskydd. Vid avgörande av om ingreppet är proportionerligt ska hänsyn tas till om den enskilde tillerkänns ersättning i någon form till följd av ingreppet och i övrigt till de omständigheter under vilka ingreppet sker.

Det kan ifrågasättas om ålfiskeförbudet är förenligt med Europakonventions krav på respekt för egendom och proportionalitet när det gäller ägare och arrendatorer av ålfiskefastigheter. Det rör sig om ett betungande ingrepp för berörda fastighetsägare/arrendatorer. Ingen ersättning har utgått till de drabbade fastighetsägarna/arrendatorerna. Ålfiskeförbudet är inte tidsbegränsat. Förbuds-föreskrifterna har inte syftat till att förhindra allt ålfiske utan till att minska fångstmängden genom ett dispensystem med ålfisketillstånd. Det hade varit möjligt att utforma regelverket på ett annat sätt som visade rimlig respekt för äganderätten till berörda ålfiskefastigheter. Man kunde till exempel ha fastställt en viss tillåten fångstmängd för varje åldrätt och tillåtit varje ägare eller dennes arrendator att fiska upp denna mängd ål. Det hade också varit möjligt att undanta ägare av åldrätt från krav på ålfisketillstånd i vad avser fiske med rörliga redskap på den egna fastigheten.

Hur kan det svenska ålfiskebudet prövas mot Europakonventionen?

Ålfiskeförbudet kan komma att prövas mot Europakonventionen i olika sammanhang. Här ges ett par exempel.

En tänkbar situation är att den som ärvt eller på annat sätt förvärvat en åldrätt inte har ålfisketillstånd. Han ansöker då om ålfisketillstånd och åberopar att det skulle strida mot Europakonventionens egendomsskydd att vägra honom ålfisketillstånd. Om Havs- och vattenmyndigheten då vägrar tillstånd, kan beslutet överklagas vidare, varvid instansordningen är förvaltningsrätt, kammarrätt och Högsta förvaltningsdomstolen. Skulle beskedet i högsta instans bli negativt, kan ärendet föras vidare till Europadomstolen.

Enligt fiskelagen gör sig ägaren av en åldrätt skyldig till brott om han fiskar ål på den egna fastigheten utan att ha ålfisketillstånd från Havs- och vattenmyndigheten. Straffbestämmelse finns i fiskelagen (40§ jämförd med 19§). Påföljden är böter eller fängelse i högst ett år. Vederbörande fastighetsägare kan då också påräkna förverkande av fångsten och fiskredskapen (45 § fiskelagen). Om ägaren av en åldrätt skulle åtalas för sådant brott, kan han invända att ålfiskeförbudet strider mot egendomsskyddet i Europakonventionen och att han därför inte kan fällas till ansvar. Instansordningen är här tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen. Skulle han dömas eller bli föremål för förverkande efter beslut i Högsta domstolen, kan han begära prövning i Europadomstolen.

Åhus 2013-01-20

Per Malmer